

**FINSKA UNGDOMARS ERFARENHETER AV MUNT
LIG SVENSKA OCH DERAS TANKAR OM SIN EGEN
SJÄLVFÖRMÅGA**

Iida Hirviniemi
Kandidatavhandling
Svenska
Institutionen för språk- och
kommunikationsstudier
Jyväskylä universitet
Våren 2024

JYVÄSKYLÄN YLIOPISTO

Tiedekunta Humanistis-yhteiskuntatieteellinen	Laitos Kieli- ja viestintätieteen laitos
Tekijä Iida Hirviniemi	
Työn nimi Finska ungdomars erfarenheter av muntlig svenska och deras tankar om sin egen självförmåga	
Oppiaine Ruotsin kieli	Työn laji Kandidaatintutkielma
Aika Kevät 2024	Sivumäärä 31 + liitteet
Tiivistelmä	
<p>Tämän kandidaatintutkielman tavoitteena on selvittää, minkälaisia kokemuksia suomenkielisillä nuorilla on ruotsin kielen käytöstä koulussa ja vapaa-ajalla sekä tarkastella heidän ajatuksiaan omasta minäpystyvyydestä suullisessa ruotsissa. Minäpystyvyys on Albert Banduran (1986) luoma käsite, jolla tarkoitetaan yksilön uskomusta omista kyvyistään selviytyä erilaisissa tilanteissa. Tässä tutkimuksessa etsitään syitä, jotka ovat mahdollisesti vaikuttaneet suomenkielisten nuorten minäpystyvyyteen ruotsin suullisessa kielenkäytössä.</p> <p>Tutkimuksen pääkäsitteet ovat minäpystyvyys ja suullinen kielenkäyttö, ja niiden kautta tarkastellaan osallistujien kokemuksia, asenteita ja motivaatiota ruotsin kieltä kohtaan. Haastatteluvaiheessa tuli ilmi sekä ympäristön että englannin kielen vaikutus ja pohditiin niiden vaikutusta osallistujien ajatuksiin minäpystyvyydestään.</p> <p>Tutkielman aineisto koostuu kahdesta puolistrukturoidusta teemahaastattelusta, jotka on toteutettu joulukuussa 2023 Teamsin välityksellä. Haastateltavat etsittiin "convenience sampling" -menetelmällä, jonka ideana on, että haastateltavat valitaan siten, että ne ovat tutkijan kannalta helpoimmin saavutettavissa. Haastattelun aineisto analysoitiin laadullisella sisällönanalyysillä.</p> <p>Tutkimuksen tuloksista käy ilmi, miten eri tavoin osallistujat kokivat ruotsin kielen olevan läsnä elämässään. Oppitunneilla käytetyn ruotsin lisäksi toisella osallistujalla oli kokemusta ruotsin kielen suullisesta käytöstä myös koulun ulkopuolella. Tuloksissa pohdittiin myös motivaation mahdollista vaikutusta minäpystyvyyteen ruotsin kielessä. Aineistosta tuli esiin myös englannin vaikutus ja tulososiossa pohdittiin, miten motivaatio ja asenne englantiin voi vaikuttaa osallistujien ruotsin kielen minäpystyvyyteen. Tulokset osoittivat, miten molempien osallistujien ajatukset omasta minäpystyvyydestään ruotsin suullisessa kielitaidossa vaikuttivat toiveikkailta ja valoisilta.</p>	
Asiasanat självförmåga, muntlig svenska, språkanvändning, motivation, attityd	

INNEHÅLL

1.	INLEDNING	1
2.	TEORETISK BAKGRUND	3
2.1	Självförmåga	3
2.2	Självförmågas utveckling.....	6
2.3	Användning av svenska i Finland	7
2.4	Svenskundervisning i Finland och självförmåga	8
2.5	Tidigare forskning.....	10
3.	MÅL, MATERIAL, METOD.....	12
3.1	Målet med studien	12
3.2	Studiens informanter, material och temaintervju	13
3.3	Kvalitativ innehållsanalys.....	15
3.4	Etik	15
4.	RESULTAT	18
4.1	Informanternas erfarenheter av användningen i svenska på fritiden och undervisningen i svenska	18
4.2	Informanternas egna tankar om sina egna självförmågor	21
4.3	Engelskans påverkan.....	25
5.	SAMMANFATTANDE DISKUSSION	27
	LITTERATUR	30

BILAGA 1 - INTERVJUFRÅGOR

BILAGA 2 - DE URSPRUNGLIGA CITATEN

BILAGA 3 - JYX

1. INLEDNING

I den här avhandlingen kommer jag att undersöka finska ungdomars erfarenheter av språkanvändningen både i skolan och på fritiden, och deras självförmågor i muntlig svenska. Med *självförmåga* (eng. self-efficacy) avses individens egna trosuppfattningar om sina förmågor att klara sig olika situationer (Bandura 1995: 2), till exempel situationer som används muntlig svenska. Jag undersöker vilka faktorer som potentiellt kan ha påverkat självförmågan hos ett par språkinlärare av svenska. Självförmågan i den muntliga språkanvändningen är viktig därför att individens trosuppfattningar om dess egna förmågor påverkar mycket dennas förmåga att klara sig olika situationer (Raofi m.fl., 2012). Som Puikkonen och Sosoi (2022: 14) har påpekat, kan inget påverka en människas liv mer än trosuppfattningarna om ens egen förmåga, och därför den här forskningen är behövlig för att öka till exempel förståelsen för inläring av svenska, vilket är intresse för mig som en framtida klassrums- och språklärare.

Människors självförmåga i den muntliga språkanvändningen svenska kan vara mycket svag bland finskspråkiga i Finland. Det finns tvåspråkiga områden i Finland men också områden där svenska inte används i någon högre grad. Självförmågan formas av människors handlingar och återkoppling från miljön i förhållande till individens egna övertygelser (Paananen, 2020). Till exempel i Mellersta Finland syns svenskan dåligt i omgivningarna och det finns inte så många situationer där man kan använda och utveckla muntligt språk. Trots detta är svenska ett av de obligatoriska ämnena i finskspråkiga skolor i Finland.

Mitt syfte med avhandlingen är att få vetskap om ungdomars erfarenheter om sin svenska språkanvändning både i skolan och på fritiden och tankar om deras självförmågor i muntlig svenska genom att söka svar på följande frågor:

1. Hurdana erfarenheter har finska ungdomar av att använda svenska på fritiden och undervisningen i svenska?
2. Vilka faktorer framkommer som kan ha påverkat finska ungdomars självförmåga i muntlig svenska enligt informanter?

Avhandlingsmaterialet samlade jag in genom att intervjua två elever som går i åttonde klass. En av dem går i en skola i nära huvudstadsregionen och en på västkusten. Valet att intervjua en i varje region påverkades av att språket syns och hörs mera där än på vissa andra ställen i Finland. Speciellt på västkusten, där en av de intervjuade bor, är språket särskilt synligt och hörbart i omgivningarna.

Avhandlingen inleds med teoretisk bakgrund, där de centrala begreppen i avhandlingen redovisas samt användningen av svenska i Finland. I kapitel 3 berättas mera om avhandlingens syfte, insamling av material och metoden. I kapitel 4 och 5 presenteras resultaten följt av sammanfattande diskussion.

2. TEORETISK BAKGRUND

I det här kapitlet kommer jag att redovisa de viktigaste teoretiska utgångspunkterna för avhandlingen. Först definierar jag begreppet självförmåga (avsnitt 2.1) och fördjupar mig mer i begreppets bakgrund. Jag redogör för vilka faktorer som påverkar utvecklingen av självförmågan och varför det är centralt för språkinlärning. I nästa två kapitel behandlas språkanvändning av svenska i Finland (avsnitt 2.3) och i svensklektioner i finskspråkiga skolor (avsnitt 2.4). Till sist berättar jag mera om tidigare forskning (avsnitt 2.5).

2.1 Självförmåga

Begreppet *självförmåga* (eng. self-efficacy) har skapats av Albert Bandura och avser individens egna trosuppfattningar om sina förmågor att klara sig olika situationer (Bandura 1995: 2). Begreppet kan föregås av det "upplevd" eftersom det används för att betona att egna trosuppfattningar är en subjektiv upplevelse men termen kan också användas utan, och den betyder samma sak. Flera studier har visat att självförmågan påverkar motivation, inlärning, prestation och självreglering (Schunk & Dibenedetto, 2016: 32). I inlärningssituationer påverkar självförmågan till exempel hur och hur mycket individen gör och hur hen upprätthåller ett positivt humör för att klara uppgiften (Paananen, 2020). Av variablerna i PISA-

undersökningen är det bland annat elevernas självförmåga som bäst förklarar variationen i elevernas färdigheter (Laaksonen, 2009. refererad i Juuti 2016: 175). På grund av detta är det viktigt att undersöka närmare självförmågan i språkinläring. Det har gjorts mycket forskning om självförmågan, speciellt i skolkontext, och ofta används Banduras definition. I denna avhandling använder jag också hans definition av självförmåga.

Enligt Urdan och Pajares (2006: 309) måste självförmågan skiljas från självkänsla även om de har en del aspekter gemensamt. *Självkänsla* betyder individens medvetenhet om sitt egenvärde (Törnblom, 2006: 11), alltså hur du själv känner och tänker hur värdefull du är. Självförmåga avser i stället individens egna trosuppfattningar om sina förmågor att klara sig olika situationer (Urdan & Pajares, 2006: 307). Vidare finns begreppet självförtroende, vilket ofta används som synonym till självförmåga men det betyder inte exakt samma sak utan det finns en liten betydelsenyns. *Självförtroende* kan definieras som stark tilltro till den egna personlighetens förmåga att prestera (Törnblom, 2006: 11). Bandura (1995: 3) har preciserat ordet självförmåga till att avse en känsla av förmåga att arbeta.

Enligt Bandura (1995: 3) är trosuppfattningar om ens egen effektivitet den mest centrala bland mekanismerna för mänsklig vilja och dessa är också grunden för individens motivation, välbefinnande och prestationer. Självförmåga styr individens aktivitet genom fyra processer: *den kognitiva processen, motivationsprocessen, den affektiva processen* och *miljöfaktorer* (Bandura, 1995: 5). Detta betyder att individens uppfattningar om sin egen förmåga påverkar hur hen beter sig och agerar i olika situationer, och detta sker genom dessa fyra processer. Den affektiva processen innehåller attityder för att de delvis bygger på de känslor man går igenom. Känslorna kan påverka vad individen uppskattar och denna uppskattning ligger till grund för attityderna. Till exempel om man har negativa känslor mot svenska, är det möjligt att man har också negativ attityd mot svenska eller tvärtom om man har positiva känslor

mot svenska, är attityd också bättre. I detta påverkar också andra faktorer till exempel individens erfarenheter, miljö och värderingar.

I språkinlärning är det viktigt att ta hänsyn till att trosuppfattningar påverkar vilka uppgifter individen tror att hen klarar av och det påverkar vilka och hurdana situationer individen tar sig an (Bandura, 1995: 6). Vidare är det också typiskt för dem som har låg självförmåga att de tänker att uppgifter är svårare än de i verkligheten är (Talarmo, 2016: 10). Vid övning av den muntliga språkfärdigheten kan detta påverka så att individen känner sig rädd och tror att hens kunskaper inte är tillräckliga för situationer där muntliga kunskaper behövs. Då oron kan vara att deras utveckling stannar av när hen inte vågar att ta sig an situationer där hen kan utveckla sina muntliga språkkunskaper. Man har också i forskning sett att elever i inlärningsituationer brukar ha egna trosuppfattningar som kan vara ett hinder i inlärnin (Lehtinen m.fl., 2016). Därför är det viktigt som lärare att vara medveten om detta.

Enligt Bandura (1995: 5) påverkar trosuppfattningar i betydande grad till motivation och därmed prestation och känslor. Motivation är centralt i självförmågan eftersom utan motivation orkar individen knappt anstränga sig. Motivation består av tre komponenter som är motivations intensitet, attityder till språkinlärning och en personlig önskan att lära sig (Impilä & Heilä, 2020: 19). Teija Kangasvieri, som i sin doktorsavhandling har forskat om högstadieelevers motivation i att lära sig främmande språk, konstaterar: "Motivation är viktigt både när det gäller språkutbildningspolitik och när det gäller språkinlärning och språkundervisning" (Kangasvieri, 2022: 44; egen översättning). Resultaten visade hur motivation påverkar om man väl man lär sig språket (Kangasvieri, 2022: 99).

Att sätta upp mål är en viktig utgångspunkt för muntlig språkövning (Tergujeff m.fl., 2017: 98). Det är sagt att om individen har ett starkt förtroende vad gäller de egna förmågorna och en god motivation, sätter de upp höga mål och är mer ihärdiga

att uppnå målen (Talaro, 2016; Graham, 2022) och när målen är uppnådd växer den självförmågan. Detta betyder att om individen har en högre självförmåga är de mer redo att jobba hårdare och uthärda motstånd när hen genomför sitt uppdrag (Urdan & Pajares, 2006). Detta påverkars även av människors attityder för att om man har negativa attityder påverkar de också mål som hen sätter upp. Enligt Talaro (2016: 10) en människa som har ett lågt förtroende, ger hen upp lättare och har inte stark lust att klara sig. Efter att framgångsrikt ha slutfört en krävande uppgift är det också typiskt att de tänker att det berodde på något som ligger utanför ens kontroll (Bandura 1997).

2.2 Självförmågans utveckling

Viktigt är också iaktta hur självförmågan utvecklar sig. Grundtanken är att känslomässiga upplevelser i samband med prestationer spelar en viktig roll för hur man uppfattar sin egen förmåga (Lehtinen m.fl., 2016) Det är sagt att föreställningar som förmedlas genom sociala interaktioner är också en faktor i utvecklingen av självförmågan (Lehtinen m.fl., 2016). I detta kan man också fundera på hur din egen och andras tankar och attityder påverkar dina egna trosuppfattningar. Om individen har positiva attityder och stark tilltro till sina egna förmågor, kan hen vara mer modigare att ta sig olika utmaningar, vilket berättar om hög självförmågan. Bandura (1997) bildas individens trosuppfattningar genom fyra olika källor, som är följande:

1. tidigare positiva upplevelser
2. erfarenheter av andras framgångar
3. återkoppling från andra
4. känslomässiga tillstånd såsom stress, oro och spänningar.

Enligt Bandura (1995) är tidigare positiva upplevelser det mest effektiva sättet för att stärka trosuppfattningar och de bygger upp en stark tro på förmågan. I den här studien undersöker jag deltagarnas tidigare positiva men också negativa erfarenheter.

Jag är också intresserad av attityder genom känslomässiga tillstånd eftersom känslorna kan påverka vad individen uppskattar och denna uppskattning ligger till grund för attityderna. Schunk och DiBenedetto (2016: 41–42) redogör för hur utveckling har visat sig påverkas av familjebakgrund, sociala kontakter och skolgång. De nämner också hur medmänniskor är viktiga för självförmågan för att de visar hur man kan vara uthållig och övervinna svårigheter (Schunk & DiBenedetto, 2016: 42). Omgivningen som uppmuntrar och stödjer barn, hjälper barnet att utveckla sin självförmåga (Schunk & DiBenedetto, 2016: 42). Den som ger uppmuntran och respons bör ta hänsyn till att individen har de kunskaper och färdigheter som krävs innan hen ger feedback (Urden, & Pajares, 2006). Detta betyder att utan kunskaper och färdigheter kan individen inte uppnå mål även om hen har hög självförmåga. Medmänniskors tankar och attityder kan också påverka individens självförmåga för att om individen får uppmuntran och positiva respons, kan det öka individens tilltro till sin egen självförmåga och attityder kan förändras mer positiva.

Den fjärde och sista källan till trosuppfattningar är känslomässiga tillstånd. Detta är viktigt för att individen ska lita på sina känslor vid bedömning av ens förmågor (Bandura, 1995: 5). Viktigt är inte intensiteten i känslorna utan hur individen observerar och tolkar dem (Bandura, 1995: 5). Viktigt är ta hänsyn till att humör också påverkar individens trosuppfattningar; ett positivt sinnestillstånd förbättrar ens tro att klara sig medan ett negativt humör minskar tilltron att klara sig (Bandura, 1995: 4).

2.3 Användning av svenska i Finland

Finland är ett tvåspråkigt land vars officiella språk är både finska och svenska. Detta betyder till exempel att var och en kan kräva sina språkliga rättigheter att få betjäning sitt eget språk (644/2021 Språklag 10 §). Svenskspråkiga i Finland är i minoritet: ungefär 5% av finländare har svenska som modersmål (infofinland.fi, 2024). Svenska hörs mest vid västra och södra kusten i Finland eftersom svenskspråkiga invånare bor där i högre grad än i andra delar av landet.

Individens trosuppfattningar om dess egna förmågor påverkar mycket dennas förmåga att klara sig olika situationer (Raoofti m.fl., 2012) till exempel situationer som används svenska muntligt. Forskning har visat att människor kommunicerar ofta på majoritetsspråket, i detta fall på finska, även om det finns svenskspråkiga i områden (Marton & Vincze, 2013). Utmaningen är att minoritetstalare, i detta fall svenskspråkiga kan känna att deras språk är mindre värdefullt och vice versa finskspråkiga kan få intrycket att de kan klara sig bra i livet utan att kunna svenska, och detta är något som kan minska deras motivation att lära sig och använda språk (Marton & Vincze, 2013). I det här fallet kan oron gälla förlusten av språklig mångfald (Marton & Vincze, 2013). Därför skulle kunna vara viktig att individers självförmåga inte skulle vara som ett hinder att använda språk på fritiden men också på skolan.

2.4 Svenskundervisning i Finland och självförmåga

I Finland studerar alla A1- och B1 -språk. A1 -språk syftar på den långa lärokursen som man börjar redan första klass (Sukol.fi, u.å.; OPS 2014). För finskspråkiga skolor är språket ofta engelska, och andra alternativ är bland annat svenska, tyska, franska eller ryska (Sukol, u.å.). Valfritt A2 -språk börjar från fjärde eller femte klass och då kan man i vissa skolor välja svenska. Om man inte läst svenska som A-språk, börjar man läsa svenska från sjätte klass, som B-språk (Sukol.fi, u.å.). Tidigare började man med B-språket i sjunde klass. Förändringen trädde i kraft i den nya undervisningsplanen 2016. Svenska studeras också vid universitet och yrkeshögskolor som ett obligatoriskt ämne om man har gått i en finskspråkig skola.

Svenskans ställning som obligatoriskt skolämne i finskspråkig undervisning i Finland har varit mycket omtalad för att allmän uppfattning är att språket inte är användbart. Å andra sidan forskning har visat att majoriteten förhåller sig till positiv eller neutral mot svenska (Koivunen & Koskela, 2018). Vissa ändå anser att svenska bör vara valfritt skolämne medan andra förespråkar obligatorisk svenska. På 70-talet

blev svenska ett obligatoriskt läroämne i grundskolan och syftet med detta var bland annat att stödja tvåspråkigheten i Finland (Geber, 2010). På 90 -talet föreslog Finlands regering att svenska skulle bli ett frivilligt skolämne och vid denna tid föddes ordet "tvångssvenska" (Geber, 2010), vilket fortfarande är ett ord som används, oftast med negativ ton.

För stränga och höga krav i muntlig språkanvändningen och språkfärdigheten kan försvaga individens egna trosuppfattningar om sina förmågor, alltså självförmågan. Därför är det viktigt att man uppskattar kommunikativitet i grundskola i stället för att man koncentrerar sig på detaljer i uttalet (Tergujeff m.fl, 2019: 17-18). Enligt Tergujeff (2019: 17) är det viktigare att bli förstörd än tala som en infödd. Detta kallas en funktionell språkuppfattning. Om individer är mer medvetna om detta, kan det bli lättare att börja tala och därmed lyckas, med andra ord för att stärka självförmågan genom framgångar.

Det sägs ofta att man i grundskolan glömmer att öva den muntliga språkfärdigheten i svenska och att man i stället koncentrerar sig mera på grammatik. Detta påstående stöds av forskning (Kalaja m.fl., 2011) om studerande vid universitet som berättat om erfarenheter av språkinläring i svenska och engelska i grundskolan. Enligt Tergujeff (2019: 17) en annan anledning är till denna brist på tillräckliga verktyg och resurser för lärare att lära ut muntliga språkkunskaper till elever. En stor anledning är osäkerhet i allmänhet (Tergujeff m.fl., 2019: 19.) Nuförtiden koncentrerar man sig mera på den muntliga språkfärdigheten och användningen i grundskolan än tidigare. I *Grunderna för läroplanen för den grundläggande utbildningen* (2014) nämns många gånger vikten av att lära sig och öva muntliga språkfärdigheter i svenska (Tergujeff m.fl., 2019: 16). Länge har man diskuterat om den muntliga delen skulle vara med i studentskrivningar men hittills har den inte tagits med.

Vikten av att öka självförmågan är nämnd i *Perusopetusten opetussuunnitelman perusteet 2014* (OPS 2014: 140) och den term som används är "minäpystyvyys". I den

svenska motsvarande läroplanen *Grunderna för läroplanen för den grundläggande utbildningen 2014* används i stället termerna "självförtroende" och "känsla av delaktighet" (2014: 141 fortsättningsvis GLGU 2014). Av den finskspråkiga läroplanen framgår att det är i någon mån viktigt att ta hänsyn till självförmåga. Den lilla nyansskillnaden mellan begreppen självförtroende och självförmåga beaktas inte och de används som synonymer för varandra. Till skillnad från självförmåga förekommer ordet självförtroende många gånger i GLGU 2014. Det sägs bland annat att "*varje lärares uppgift är handleda en elev som behöver stöd för sin skolgång och i studierna ... målet med handledningen är att stärka elevens självförtroende, förmåga att utvärdera sig själv*" (GLGU 2014: 63).

2.5 Tidigare forskning

Det finns mycket forskning var har forskat i självförmågan. Speciellt är begreppet bekant i skolkontext men det också finns forskning som inte passar in i skolans värld. Forskning som placerar sig skolkontext har genomförts ur både lärares och elevers perspektiv.

Det finns inte lika mycket forskningar som handlar om självförmågan i språkinlärning. En forskning handlar om självförmåga vid inlärning av främmande språk (Raaofi m.fl., 2012) och många studier har dock visat att självförmågan har en inverkan på språkinlärning såsom Inhas och Huhtas forskning som handlar om skillnader och gemensamma faktorer mellan kön när det gäller om tidig undervisning av engelska (Inha & Huhta, 2018). Forskning hade också mål att utreda hur språkinlärare använder språk, som de har lärt sig i skolan, på fritiden.

Forskning har visat att självförmågan kan påverka motivationen att börja studera språk, och det har också använts för att förklara pojkars lägre framgång i språkinlärning, då flickor ofta är mer motiverade och självsäkra språkinlärare (Inha &

Huhta, 2018). Viktig är också att iaktta hur stor roll läraren kan ha vad det kommer självförmågan. Enligt Raofi m.fl. (2012) bland annat att erbjuda lämpliga uppgifter och att ge positiva respons kan ha positiv inverkan elevens självförmåga. Vad det kommer språkinläring är det viktigt att man upplever glädje i inläringen i det tidigt skede för att därigenom självförmågan ökar. Detta har visat sig påverka beaktansvärt senare språkstudier (Inha & Huhta, 2018).

3. MÅL, MATERIAL, METOD

I det här kapitlet kommer jag gå igenom mitt syfte med denna studie, redogör för informanter, insamling av material och till sist analysmetoden. Jag kommer också att gå igenom den etiska delen av forskningen.

3.1 Målet med studien

Mitt syfte med denna studie är att utreda hurdana erfarenheter finska ungdomar har av att använda svenska både i skolan och på fritiden och deras tankar om egen självförmåga i muntlig svenska. Jag ville fokusera vilka faktorer kan ha påverkat informanternas självförmåga enligt deras åsikt. Jag ville fokusera på högstadieelever i min forskning för att jag antar att de kan ha mera erfarenheter av att lära sig svenska jämfört med elever i lågstadiet. Vidare hade jag en tanke att de som blir intervjuade måste vara från område där man har mer eller mindre möjligheter att höra och använda svenska.

Som svenskstuderande får man höra ofta hur människor säger att de inte har lärt sig någon svenska alls i grundskolan. Begreppet självförmåga har lyfts fram i många

situationer under min studie och jag kunde inte låta bli kombinera dålig självförmåga och tanken att "jag kan inte alls svenska".

Denna studie avser att besvara följande forskningsfrågor:

1. Hurdana erfarenheter har finska ungdomar av att använda svenska på fritiden och undervisningen i svenska?
2. Vilka faktorer framkommer som kan ha påverkat finska ungdomars självförmåga i muntlig svenska enligt informanter?

3.2 Studiens informanter, material och temaintervju

Informanter i denna forskning är två personer; den ena kommer från en tvåspråkig stad på västkusten och den andra bor i närheten av huvudstadsregionen, där svenskan inte är synlig på samma sätt. De två som blev intervjuade är båda 14 år och började studera svenska som valfritt A2 -språk från fjärde klass. Den ena var inte bekant för mig tidigare men vi har gemensamma bekanta. Den andra är en närstående och jag använde bekvämlighetsurval (eng. *convenience sampling*) genom att välja hen. Jag kommer att diskutera detta vidare i avsnitt 3.4.

Syftet med studien är att få information om informanternas erfarenheter av språkanvändningen i svenska och informanternas tankar om deras självförmågor i muntlig i svenska. Jag koncentrerar mig faktorer som de tror har påverkat deras självförmågor. I Hirsjärvi och Hurme (2000: 32) sägs det att om man undersöker människor är det bra att utnyttja det faktum att folk kan berätta saker om sig själva. Detta förklarar mitt val att samla in material genom att intervju. Genom att intervju får man djupare insikter om erfarenheter och uppfattningar enligt informanternas åsikt (Hirsjärvi & Hurme 2000: 33).

Enligt Hirsjärvi och Hurme (2000: 32–34) är intervju som metod ett flexibelt sätt för att insamla undersökningsmaterial för att det är lämpligt för olika studier, till

exempel inom mänsklig forskning. Det kan tänkas att intervju är lite som en diskussion som skiljer sig bara på det att intervju har datainsamling som mål (Hirsjärvi & Hurme, 2000: 42). Viktigt är att komma ihåg att intervju som metod tar tid; planering, avtal om intervjuer, sökandet efter den som blir intervjuad, själva intervjun och slutligen transkribering (Hirsjärvi & Hurme, 2000: 35).

Materialen samlade jag in i december 2023 genom att använda Teams. Vi använde finska som intervjuspråk för att det kändes mer naturligt när vårt modersmål är finska. Intervjuerna tog i genomsnitt 25 minuter. Teams har en egen transkribering så jag bestämde mig för att använda det. Jag granskade transkriberingarna för säkerhets skull genom att lyssna på inspelningarna. Det finns inga tydliga riktlinjer för noggrannheten i transkriberingen (Hirsjärvi & Hurme, 2000) men i analysdelen har jag inkluderat citat från intervjuerna och i dessa fall har jag transkriberat yttrandena ordagrant på finska. Efter det har jag översatt yttrandena från finska till svenska så att innebörden bevarades. Citat valdes ut tematiskt för att illustrera min analys. De ursprungliga finska citaten finns i bilagorna (bilaga 2).

Omgivningen där de intervjuade bor kan också påverka hur självförmågan i muntliga språkanvändningen i svenska har utvecklats. Detta gjorde forskningen mer intressant när man kunde jämföra skillnader och likheter mellan svaren. Jag började utreda mitt syfte genom att fråga hurdana erfarenheter användningen av svenska de intervjuade egentligen har - i skolan och i allmänhet. Jag ville absolut intervjua personer som bor i områden där man kan använda och höra, mer eller mindre, svenska i vardagliga livet. Att välja personer från närheten av huvudstadsregionen och från västkusten var ett medvetet beslut för att jag tänker att de här omgivningarna är mer mångsidiga språkligt jämfört med mer starkt enspråkiga kommuner.

3.3 Kvalitativ innehållsanalys

Som analysmetod använde jag en kvalitativ innehållsanalys. En kvalitativ innehållsanalys är en grundläggande metod och det kan användas i alla kvalitativa studier (Tuomi & Sarajärvi, 2018: 103). Dess syfte är att analysera material systematiskt (Tuomi & Sarajärvi, 2018: 117), och då får man en sammanfattande beskrivning av undersökt fenomen. Typiskt för kvalitativ innehållsanalys är att man använder citering som jag kommer också att göra i denna avhandling. Citering används för att beskriva och stödja analysen. Analysen bygger dock inte på enbart utvalda citat utan på hela materialet.

Processen började när jag valde intervjufrågor. Ordningen på frågorna var noga genomtänkt för att göra det lättare att gå igenom svar. Frågorna var sorterade efter språkanvändning, självförmågan och faktorer som kan påverka självförmågan. Enligt Ahrne och Svensson (2011: 197) måste "materialet läsas om och om igen och under läsningen måste det på något sätt delas upp och ordnas". I början av analysen lydde jag den där instruktionen och läste materialet många gånger. Jag strök över med färgpennor meningar som var relevanta för mina forskningsfrågor och i och med detta även för den teoretisk bakgrunden. Detta gällde såväl centrala, liksom annars intressanta eller oväntade. Efter detta, för min egna helhetsuppfattnings skull, gjorde jag ett antal olika tabeller där jag placerade informanternas tankar. Det var inte lättaste för att jag undrade mycket vilket ordningen skulle vara den tydligaste.

3.4 Etik

Man måste alltid ta hänsyn till etiska aspekter i forskning, speciellt om det handlar om känsliga saker eller om det är fråga om minderåriga. Båda informanterna var minderåriga och en av informanten var en till mig närstående.

Jag bestämde mig för att intervjua min närstående för att hens ålder och bostadsort var lämpliga för min forskning. Även om vi är nära, var jag inte medveten om hens prestationer, tankar om eller motivationen för svenska. Begreppet bekvämlighetsurval är en metod där informanterna väljs ut för att de är lättillgängliga för forskaren och lämpliga för att delta i studien (Nikolopoulou, 2023). Det används ofta bekvämlighetsurval om det är klokt att använda befintliga grupper som till exempel studenter och forskare vill få veta om deras åsikter och attityder (Nikolopoulou, 2023). Jag bestämde att använda detta eftersom jag hittade en lämplig person för min forskning i min närmaste krets och det är typiskt att använda den när man vill veta individens egna tankar.

Jag ser fördelar, till exempel att bygga upp förtroende med att välja en bekant som ska intervjuas men det finns också risker. Enligt min åsikt var det viktigaste att vara medvetna om allt detta innan att börja intervjua. Att ta hänsyn till det att hen är en närstående är viktigt för resultat och av etiska skäl. I allmänhet när man intervjuar är det viktigt att göra allt för att undvika att man påverkar svaren. Som intervjuare måste man vara medveten om hur frågorna utformas (Kalaja ym., 2011: 133), och man ska ha alltid motiv bakom sina frågor. Jag undvek att leda diskussionen och koncentrerade mig på att ge utrymme till hens svar utan att säga eller ta fram eller visa egna åsikter.

Båda informanterna var under 15 år så det behövs lov från vårdnadshavare (Kallinen & Pirskanen, 2022). Jag berättade om forskningens syfte till båda informanterna och deras vårdnadshavarna, och informanterna fick veta om till exempel deras rätt att ställa frågor och avbryta intervjun utan att behöva säga varför. Jag påminde också om att de inte behöver säga något som de inte vill. Detta är respekt för deras rätt till självbestämmande (Kallinen & Pirskanen, 2022). Vi var också överens om att deras namn pseudonymiseras och att jag i forskningen använder termerna "informant A" och "informant B" i stället för namnet. Det är viktigt att ta hänsyn till att informanter inte heller är identifierbara på annat sätt i forskningen (Kallinen & Pirskanen, 2022), därför bestämde jag mig för att inte berätta deras bostadsorter utan

jag använder det bredare begrepp: västkusten och nära huvudstadsregionen. Såväl vårdnadshavarna som de minderåriga informanterna gav sitt informerade samtycke till deltagandet.

Informanterna var medvetna hur materialen kommer att bevara och förstöra när avhandlingen blir färdig. Jag berättade också hur avhandlingen kommer att förvaras JYX -databasen (bilaga 3), och vem som kan läsa den färdiga avhandlingen.

4. RESULTAT

I det här kapitlet presenterar jag resultat. Först går jag genom informanternas erfarenheter av användningen av svenska både i svenskundervisning på skolan och på fritiden. Jag ville veta om informanternas tidigare erfarenheter för att enligt Bandura (1995) är tidigare positiva upplevelser det mest effektiva sättet för att stärka trosuppfattningar. Följande kapitel handlar om informanternas självförmågor. Under intervjuens framgick motivation och attityder som har tydligen påverkat självförmågan, så redogör jag dessa begrepp. Jag redogör också för engelskapåverkan eftersom det framgick av materialet som en överraskning faktor. Alla citat som används har översatts från finska till svenska. De ursprungliga citaten på finska bifogas i slutet av avhandlingen (bilaga 2). Informant A hänvisar till den elev som är bosatt nära huvudstadsregionen medan informant B avser eleven som bor i en tvåspråkig stad på västkusten. Förkortningen I i intervjuutdragen står för intervjuare.

4.1 Informanternas erfarenheter av användningen svenska på fritiden och undervisningen i svenska

Enligt min första forskningsfråga handlade mitt första tema i intervjun om användningen av svenska. Speciellt ville jag koncentrera mig på muntlig språkanvändning men det visade sig att informanterna inte hade så mycket

erfarenheter av det. Därför utvidgade jag den muntliga språkanvändningen till att omfatta svenska i allmänhet. Enligt Bandura (1995: 5) är positiva upplevelser det mest effektiva sättet att stärka trosuppfattningar, och de i sin tur bygger en stark tro på självförmågan. Bandura nämner också att trosuppfattningar påverkar betydande på motivation och därmed prestation och känslor (1995: 5).

Båda informanterna hade börjat studera A2 -svenska, så det var på något vis självklart att de hör och använder svenska på svensklektioner. Citat 1, 2 och 3 handlar i stället om erfarenheter av svenska på fritiden.

(1) Ja, jag hör (språket på fritiden). Alltså det är helt samma vart jag ska gå. Går jag till skolan eller affären eller vart som helst. Alla skyltar, vägar, allt är också på svenska. I tidningar finns också allt både på finska och svenska. (B)

(2) Inte så mycket (talat), ibland i kassan ... kan jag fortsätta dialogen på svenska (B)

(3) Jo, några tiktokar (på svenska) har jag sett och förstått men inte annars (använt eller hört språket på fritiden) eller ibland när jag var i Helsingfors men inte ofta (A)

Redan i början kom det fram skillnader mellan informanterna och deras erfarenheter och tankar kring svenska på fritiden. Informanten B hade mycket erfarenheter av svenska (citat 1) men har inte använt det själv mycket (citat 2). Däremot informanten A hade inte märkt svenska på samma sätt på sin fritid (citat 3) utan hen hade sett svenska bara i sociala medier och hört i Helsingfors. Det är viktigt att notera hur många faktorer som påverkar vad individen märker omkring sig. Till exempel intresse påverkar hur individen koncentrerar sig på språket. I verkligheten kan det vara så att svenska talas och syns i skrift mer omkring informanten A som sade att hen sällan hör svenska. Det kan bara vara att svenskan inte är en sak som hens intresse fokuseras på och därför känner hen på detta sätt.

Medan informanten A inte hade några erfarenheter av svenska på fritiden berättade informanten B mera om sina erfarenheter. Hen nämnde till exempel affären som en plats där svenskan hörs (citat 1) men berättade också i intervjun om en språkdusch hen deltog i under lågstadiet. Språkduschen betyder hur tvåspråkiga pedagog ger barnen möjligheter att lära sig svenska genom att lek, sånger, enkla hälsningsfraser, ord och meningar (Mård-Miettinen m.fl., 2014). Informanten B ser språkduschen som en positiv erfarenhet eftersom hen minns att hen förstod mycket och blev intresserad av språket. Positiva erfarenheter från språkduschen i tidigt skede kan ha haft en bidragit till hens självförmåga.

Informanten B nämnde hur svenska finns överallt på sin fritid medan i informantens A svar kom fram hur svenska begränsas till sociala medier och någongång i Helsingfors. Vad gäller erfarenheter av svenska kan man alltså här se hur språket inte sträcker sig utanför skolans värld lika mycket i de två fallen vilket kan påverka deras språkanvändning och därmed motivationen men också deras självförmågor eftersom utan möjligheter kan inte positiva erfarenheter skapas, och tidigare positiva erfarenheter är enligt Bandura (1995: 5) det mest effektiva sättet att stärka trosuppfattningar. Det är bra att ta hänsyn till är att informantens B bostadsort är officiellt tvåspråkig medan informanten A bor i finskspråkigt område. Det är klart att om man hör svenska i det vardagliga livet kan det ge positiva erfarenheter och motivation men också ge en grund för att lära sig språket.

Jag var även intresserad av informanternas positiva upplevelser av svenska språket i också skolkontext. Båda informanterna hade börjat studera A2 -svenska, så det var på något vis självklart att de hör och använder svenska på svensklektioner. I intervjuerna nämnde informanterna att de använder svenska på lektionerna till exempel genom att svara på lärarnas frågor, läsa igenom stycken eller göra par- eller grupparbeten. Deltagare A nämnde också en uppgift där hen fick spela in en video på svenska. Det fanns inga större skillnader mellan informanterna när det gäller språkanvändningen i svenskundervisning. I följande diskussion med informanten A kommer det fram att

hen blev förvånad över sina egna förmågor under svensklektionen (intervjuutdrag 1). Det sägs att typiskt för dem som har låg självförmåga att de tänker att uppgifter är svårare än de i verkligheten är (Talarmo, 2016: 10).

Intervjuutdrag 1:

- A: *"Jag har gjort vissa uppgifter och jag har bara kunnat skriva ner allt utan att titta på bok... lyckats prata på svenska med vänner"*
- I: *hur har det känts?*
- A: *bra*
- I: *varför?*
- A: *eftersom, um, jag trodde att jag inte kunde*

Även om informanten A blev överraskad av sina kunskaper i svenska, det är svårt att tolka den här situation för att vi inte vet informantens A kunskapsnivå och inte heller svårhetsgraden i uppgiften. Vidare har vi inte heller någon information om hur och hur mycket informanten hade talat svenska med sina vänner. Denna situation kan dock ha stärkt informantens självförmåga eftersom jag kan tolka att situationen är erfarenheten av framgång. Enligt Raoofi m.fl. (2012) genom att ge uppgifter som är lämpliga till hens nivå kan stärka individens självförmåga.

4.2 Informanternas egna tankar om sina egna självförmågor

Detta avsnitt handlar om separat informanternas egna tankar om sina egna självförmågor enligt svar som jag fick i intervjun. Jag koncentrerar mig också begrepp motivation och attityd. Som en del av intervjun läste jag upp ett antal påståenden och bad de intervjuade att ta ställning till dem. Meningen var att få informanternas egna tankar om sina förmågor att klara sig olika situationer. Alla påståenden kommer inte att tolkas här, men jag har valt ut vissa, vars svar kommer att undersöka genom mina egna tolkningar.

Det första påståendet är "Jag kan utveckla mina muntliga kunskaper i svenska". Båda informanterna litar på deras förmågor att utveckla. Nedan kan man se informanternas uppföljning av påståendet (citat 4 och 5).

(4) *Eftersom allt är möjligt (A)*

(5) *För att jag antar att det är så att när man lär sig det i skolan och sedan när man använder det och hör det så kommer det att utvecklas (B)*

Båda informanterna svarade hur ovanstående påståenden är sant i deras fall för att man kan lära sig genom att öva. Deras svar visar att informanterna har ljusa och tillitsfulla tankar om sina möjligheter att utveckla muntlig svenska (citat 4 & 5). De också litar på att de har nödvändiga kunskaper att utveckla och de kan uppnå målet med tillräcklig ansträngning.

Båda informanterna tänker själva på att de skulle klara sig i "lätta situationer" men jag kan även tolka in att det finns lite tvekan i deras svar. Informanten B nämnde hur grammatik inte är lättaste men att hen skulle klara sig på något sätt. En liten tvekan kan bero på till exempel att de inte har så mycket tidigare erfarenhet och därför är det svårt att säga hur det är i verkligheten. Å ena sidan kan det vara ett tecken på låg självförmåga, men å andra sidan det hur informanten B fortsatte hens mening (citat 6) att hen inte bli nedslagen trots svårigheter. Frågan kan också ha varit svår eftersom den kräver att man minns och gör en självbedömning. Påståendet var "Jag klarar mig i enkla sociala situationer på svenska" och informanterna svarade följande (citat 6 & 7).

(6) *Kanske inte lätt men jo jag klarar mig på något sätt och jag skulle klara mig (i en kassasituation) eller kanske inte alla former skulle vara korrekta men kanske skulle jag ändå bli förstådd. Jag skulle försöka. (B)*

(7) *Det beror lite på vad det handlar om, alltså om någon kommer att fråga mig om något, om jag förstår det lätt så det är lätt att hjälpa till men om jag inte förstår så är det blir lite svårare*
(A)

Det kom fram skillnader mellan omgivningar och därefter möjligheten att använda språket. Jag frågade om informanterna litar på sina färdigheter att prata svenska. Informanten B nämnde tidigare hur hen kan ibland fortsätta dialogen på svenska om kassan börjar på svenska (citat 2). Informanten B litar oftast på sina färdigheter (citat 8) medan informanten A nämnde att bristen på möjligheter att använda svenska har påverkat i vilken mån hen litar på sina förmågor: *"lite, bara lite"* (se citat 9). Detta kom fram omgivningens inverkan men också vikten av möjligheter var individen kan använda språk.

(8) *Oftast ja* (B)

(9) *Jag har inte ofta hamnat i situationer där jag behövt använda svenska så jag har ingen kunskap eller är inte säker på hur det skulle vara att försöka komma på ord i den situationen*
(A)

Begrepp attityd och motivation framgick under intervjun och det väcker tanken om deras inverkan på självförmågan och därmed språkinläring. Enligt Schunk och Dibenedetto (2016: 32) studier har visat att självförmågan påverkar motivation och inläring och enligt Impilä och Heilä (2020: 19) motivation består av bland annat attityder till språkinläring. Enligt min tolkning är att motivation och attityd var en av de största faktorerna som kan ha påverkat informanternas egna trosuppfattningar om sina egna förmågor att prata svenska. Bandura nämnde också hur trosuppfattningar påverkar motivation i betydande grad och därmed prestation och känslor (1995: 5). Även om attityder inte är känslor kan känslor påverka attityder: om individen har mycket positiva upplevelser av svenska, kan hens attityder vara också bättre mot svenska. Båda informanterna hade börjat studera svenska som A2 -språk men i intervjun kom det fram att motivationen att studera språket var olika hög.

Informantens A motivation var lägre och en orsak till detta fanns bakom valet av A - svenska (citrat 10).

(10) *Eftersom jag ville börja studera franska men det ändrades till svenska (A)*

Svenska var alltså inte informantens A förstahandsval och detta kan delvis förklara den lägre motivationen. Ändå är det viktigt att ta hänsyn till informantens ålder och iaktta hur hen kanske inte har hens orsaker och tankar i gott minne eller hur tankar kan förändras när man närmar sig tonåren. Detta kan också påverka en allmän attityd mot "tvångssvenska" (jfr avsnitt 2.4). Medan intervjun fortsätter tog hen själv fram hur att börja studera svenska tidigt har varit en orsak till hens låga motivation för att hen har haft så mycket svenska i skolan.

På den direkta frågan "Vad tycker du om svenska?", svarade informanterna följande:

(11) *Alltså jag tycker inte riktigt om det, helt ok (A)*

(12) *Ja, jag gillar det, speciellt i lågstadiet. Det var alldeles mitt favoritämne och alla var förvånade över det men det gör jag fortfarande ... det är till och med bland de fem bästa (topp 5 ämne) (B)*

Förklaringen till citat 11 var, som framgår av citat 13, att hen inte ansåg svenska vara ett så viktigt ämne (citrat 13). Det kom också fram i hens svar att hen tycker att svenska är svårt och har problem att komma ihåg alla former (citrat 14 & 15). Det är viktigt att fundera på om anledningen till den låga motivationen gör att ämnet upplevs svårt eller om det är det svåra ämnet som är anledningen till låg motivation (citrat 11, 13 och 14). Svårt ämne kan minska motivationen och utan motivation orkar individen knappt anstränga sig och därför positiva upplevelser av framgång kan inte skapas. Om positiva upplevelser av framgång inte skapas kan självförmågan inte vara särskilt högt. Motivation mot språkinlärning och därmed attityder för att motivation består

av bland annat attityder till språkinlärning (Impilä och Heilä (2020: 19) kan påverka signifikant individens trosuppfattningar om egen förmåga.

Den andra informanten sade i stället att förklaringen till den höga motivationen är att svenska är lätt för hen och hur hen ser och hör svenska överallt i hens vardagligt liv (citrat 16 & 17).

(13) *Det är inte så viktigt ämne (A)*

(14) *För mig det är ganska svårt (A)*

(15) *Jag kan inte komma ihåg alla former (A)*

(16) *Säkert för att det är ganska lätt. Det är lätt att förstå och lära sig (B)*

(17) *(Språket) är närvarande varje dag i livet och i alla vardagliga situationer så det har blivit liksom bekant, så det på något sätt kommer det naturligt lätt (B)*

Skillnader mellan informanternas attityder och motivation är stora. Informanten A tänker att språket är svårt och inte så viktigt medan informanten B säger att språket är lätt för att det finns överallt. Tankar kring ämnes svårighetsgrad kan också vara en faktor som påverkar informanternas egna trosuppfattningar.

4.3 Engelskans påverkan

Jag kunde inte förutse hur stor effekt engelska kunde ha på informanternas självförmågor men också deras erfarenheter att använda svenska men vid analysen av materialet framgick det. Informanten A tycker att svenska inte är ett så viktigt ämne och att svenska är svårt (citrat 13 & 14), och nämnde hur engelska är hens "favoritspråk" medan informanten B tycker att svenska är bland de fem bästa ämnena (citrat 12). Engelskans påverkan togs upp av informanterna i olika sammanhang i intervjuerna. När frågan handlade om användning av svenska i framtiden, fick jag följande svar (citrat 18). Detta berättar att engelska är på något

vis "naturligt" språk till informanten A. Det faktum att hen förmodligen kommer att använda engelska än svenska kan berätta att informanten kan lätt ta till engelska och därför kunskaper och självförmåga i svenska inte kan utvecklas.

(18) *Jag kommer förmodligen att använda engelska mer vid den tidpunkten (A)*

Den informanten (B) som tyckte om svenska, jämförde ofta svenska med engelska i sina svar. Hen nämnde att engelska inte är något som hen gillar. Detta berättar att attityder mot engelska är negativa, vilket kan påverka också hens självförmåga i engelska. Tvärtom svenska som vi ofta börjar senare än engelska i finskspråkiga skolor kan ge "en ny möjlighet" att lära sig språk. När man lär sig grunderna i ett språk går utvecklingen ofta snabbare. Detta kan öka självförmåga när man får fler framgångsrika erfarenheter när man lär sig grunderna. Informanten B nämnde också hur en muntlig presentation på svenska förmodligen skulle vara lättare och trevligare än en muntlig presentation på engelska (cit. 19 & 20) vilket förstärker det faktum att engelska kanske är mer svårt till hen och attityder är mer negativa.

(19) *Det går bättre än att engelska (B)*

(20) *Förmodligen åtminstone lite spänning och kanske lite stress, men ja, det skulle verkligen vara trevligare än att hålla på engelska (B)*

I denna studie kan jag se relationen mellan svag engelska - stark svenska och tvärtom svag svenska - stark engelska, vilket kan påverka informanternas självförmågor, men man bör komma ihåg att dessa är bara mina tolkningar. Vidare är antalet intervjuade bara två så generaliseringar därför inte lönar sig.

5. SAMMANFATTANDE DISKUSSION

Den här avhandlingen handlade om ungdomars erfarenheter av svenska språkanvändningen och deras uppfattningar om vilka faktorer som kan ha påverkat deras självförmåga i muntlig svenska. Forskningsinformerarna har levt i olika språkliga omgivningar och resultaten visade att deras motivationsnivå och attityder gentemot svenska var annorlunda vilket kan påverka självförmågan. För forskningen skull var ett intressant resultat också engelskans påverkan, som jag inte hade förutsett skulle dyka upp som en viktig faktor. I denna avhandling kan jag inte dra några direkta slutsatser om vad som har varit orsakerna till och vad som har varit konsekvenserna av. Det är därför viktigt att tänka kritiskt. En anledning till detta är bland annat det att materialet var litet och att alla olika faktorer inte kunde beaktas.

I det följande kommer jag att presentera mina tolkningar om studien med stöd av teori och analys. Jag kommer också att besvara avhandlingens två forskningsfrågor: 1. "Hurdana erfarenheter har ungdomar av att använda svenska på fritiden och undervisningen i svenska?" och 2. "Vilka faktorer framkommer som kan ha påverkat ungdomars självförmåga i muntlig svenska enligt informanter?"

Även om båda informanterna hade liknande erfarenheter av svenska från skolan, visade resultat att erfarenheterna av användning av svenska på fritid var olika på grund av miljön. Enligt Bandura (1995) bildas individens trosuppfattningar genom

olika källor, som bland annat är tidigare positiva upplevelser och känslomässiga tillstånd. Bandura menar att tidigare positiva upplevelser är det mest effektiva sättet att stärka egna trosuppfattningar och detta diskuterades också i min analys. Det är klart att om man inte har möjligheter att använda språk så kan inte positiva upplevelser skapas. Informanten B hörde och såg svenska till vardags i skolan men också utanför medan den andra informanten hade annorlunda erfarenheter. Hen hör svenska bara sällan och har knappt erfarenheter av att använda svenska muntligt på fritiden. Vi måste ta hänsyn till att vi inte vet vilken är orsaken till begränsad användning av språket. Är det brist på motivation, vilket också kom fram tydligt i analysen, svag självförmåga vilket kan påverka motivationen (Inha & Huhta, 2018), eller miljön som inte ger möjligheter att använda och utveckla svenska? Det att språket sträcker sig utanför skolans värld är betydande för till exempel motivation skull för att det kan födas en tanke att språket inte alls är nyttig att kunna (Marton & Vincze, 2013).

I analysen funderade jag också hur motivation och attityder kan påverka informanternas självförmågor. Informanternas motivation och attityder mot svenska var olika höga. Enligt Schunk och Dibenedetto (2016: 32) studier har visat att självförmågan påverkar motivation och inläring. Impilä och Heilä (2020: 19) påminner hur motivation består av bland annat attityder. Till en del på samma sätt jag också kan säga att engelskans påverkan framgick av materialet. I detta kan också påverka hur lätt eller svårt språk är till informanter. Om engelska är svårare och hens självförmåga i engelska är därför låg, kan hen tänka på att svenska kan ge på något vis "en ny möjlighet". Tvärtom om engelska är lätt, kan hen tänka på att hen kommer att klara sig utan svenska i framtiden. Om engelska är lätt kan individen ofta använda engelska medan till hen som engelska är svårt kan hen utnyttja möjligheten att använda svenska. Situationen ger bara den andra personen erfarenhet av att hen klarar sig med svenska. I denna forskning kan jag se relationen mellan svag engelska-stark svenska och vice versa svag svenska-stark engelska men vi måste komma ihåg att studien endast bygger på två informanter så generalisering är inte lönsam.

Det är viktigt att ta hänsyn till hur informanterna kanske inte kan ge eller känner till tydliga skäl till saker, så i en sådan här kvalitativ intervjustudie kan forskaren inte dra direkta och tydliga slutsatser om orsaker och konsekvenser. Även om informanterna visade skillnader vad gäller hur självförmågan utvecklas, visade resultaten hur båda informanterna visar tillit till och har positiva tankar om sin egen självförmåga när det gäller muntlig svenska.

Denna avhandling ökar medvetenheten om självförmågan och varför är det viktigt att ta hänsyn till elevers trosuppfattningar i inlärningsituationer på skolan men också på fritiden. Såsom Lehtinen (2016) noterat människor brukar ofta ha egna trosuppfattningar innan de går in i inlärningsituationer. Avhandlingen lyckades svara på forskningsfrågor men det är viktigt att konstatera hur självförmåga påverkas av många olika faktorer och det var inte möjligt att ta hänsyn till allt på grund av avhandlingens omfattning. I denna studie deltog endast två personer, så det är inte värt att generalisera. Jag tog inte hänsyn till informanternas kön i mina resultat och koncentrerade jag mig inte hur kön påverkar till självförmågan om det påverkar. Detta skulle kunna vara intressant synvinkel till följande forskning: finns det skillnader mellan pojkars och flickors självförmågor när det gäller muntlig svenska.

LITTERATUR

Ahrne, G., & Svensson, P. (2011). *Handbok i kvalitativa metoder*. Liber. 137.

Bandura, A. (1997). *Self-efficacy: The exercise of control*. W. H. Freeman and Company.

Bandura, A. (1995). *Self-efficacy in changing societies*. Cambridge University Press. 3-5, 227

Det svenska språket i Finland. (2024) Infofinland.fi. Hämtad 23 februari 2024 från <https://www.infofinland.fi/sv/finnish-and-swedish/swedish-language-in-finland>

Geber, E. (2010). Den obligatoriska svenskan i Finland: En historisk analys. Finlands svenska tankesmedja Magma.

Graham, S. (2022). *Self-efficacy and language learning – what it is and what it isn't*, The Language Learning Journal, 50:2, 186-207, DOI: 10.1080/09571736.2022.2045679

Utbildningsstyrelsen (2014): Grunderna för läroplanen för den grundläggande utbildningen 2014. (GLGU)

Hirsjärvi, S., & Hurme, H. (2000). Tutkimushaastattelu: Teemahaastattelun teoria ja käytäntö. Yliopistopaino. 32-35.

Inha, K. & Huhta, A. (2018). Varhennettua englannin opiskelua Suomessa – tutkimustuloksia sukupuolten eroista ja yhtäläisyyksistä. *Kieli, koulutus ja yhteiskunta*, 9(7). Tillgänglig: <https://www.kieliverkosto.fi/fi/journals/kieli-koulutus-ja-yhteiskunta-joulukuu-2018/varhennettua-englannin-opiskelua-suomessa-tutkimustuloksia-sukupuolten-eroista-ja-yhtalaisyyksista> (<https://www.kieliverkosto.fi/fi/journals/kieli-koulutus-ja-yhteiskunta-joulukuu-2018/varhennettua-englannin-opiskelua-suomessa-tutkimustuloksia-sukupuolten-eroista-ja-yhtalaisyyksista>)

Impilä, P. & Heilä, P. (2020). *Luokanopettajien asenteet ja valmiudet varhennettuun kielten opetukseen* [pro gradu – tutkielma, Turun yliopisto]. https://www.utupub.fi/bitstream/handle/10024/149217/Heila_Pauliina_Impila_Fiia-Rebecca_opinnayte.pdf?sequence=1

Kajander, K. (2010). Kielisalkku ruotsin kielen opetuksessa. *Kieli, koulutus ja yhteiskunta*, 1(7). Tillgänglig: <https://www.kieliverkosto.fi/fi/journals/kieli-koulutus-ja-yhteiskunta-marraskuu-2010/kielisalkku-ruotsin-kielen-opetuksessa>

Kallinen, K., & Pirskanen, H. (2022). *Lasten ja nuorten tutkimushaastattelu*. Gaudeamus. 133

Kalaja, P., Alanen, R., Dufva, H., & Palviainen, Å. (2011). Englannin ja ruotsin kielen oppijat toimijoina koulussa ja koulun ulkopuolella. *AFinLA-teema*, 3, 62-74.

Kangasvieri, T. (2022). "Mielestäni on hyövää yleissivistystä osata muitakin kieliä kuin omaa äidinkieltään": Kvantitatiivinen tutkimus suomalaisten perusopetuksen yläkoulun oppilaiden vieraan kielen oppimismotivaatiosta. *Jyväskylän yliopisto. Väitöskirja*. 44-99

Koivunen, M. & Koskela, O., (2018). *Kuudes- ja yhdeksäsluokkalaisten asenteet ja motivaatio ruotsin kielen opiskeluun*. [pro gradu, Turun yliopisto]. https://www.utupub.fi/bitstream/handle/10024/145561/Koivunen_Mimmi_Koskela_Oona-Maija_progradu.pdf

Kursen i muntlig språkfärdighet i provbanken. (u.å.). Utbildningsstyrelsen. Hämtad 13 november 2023, från <https://www.opf.fi/sv/utbildning-och-examina/kursen-i-muntlig-sprakfardighet-och-provbanken>

Lavonen, J. & Laaksonen, S. 2009. Context of Teaching and Learning School Science in Finland: Reflections on PISA 2006 Results. *Journal of Research in Science Teaching*, 46 (8), 922-944. Refererad i Juuti, K. (2016). *Ympäristöoppia opettamaan*. PS-kustannus.

Lehtinen, E., Vauras, M., & Lerkkanen, M. (2016). *Kasvatuspsykologia* (3., uudistettu painos.). PS-Kustannus.

Lintunen, P., & Veivo, O. (2021). Suullinen kielitaito ja ääntäminen varhennetussa kielenopetuksessa. Refererad i H. Hurme & M. Maijala (toim.), *Vauhtia ja virikkeitä varhennettuun kielenopetukseen: Opas varhentaville opettajille*. Turku: Turun yliopisto. Hämtad 29 november 2023

Marton, E. & Vincze, L. (2013). Hur öka användningen av svenska hos finskspråkiga? *Språkbruk.fi*. Hämtad 23.4.2024 från <https://sprakbruk.fi/artiklar/hur-oka-anvandningen-av-svenska-hos-finsksprakiga/>

Mård-Miettinen, K., & Palviainen, Å. (2014). "Pedagogik på två språk" : En beskrivning av användningen av svenska och finska hos en tvåspråkig pedagog på en finsk daghemsavdelning. In J. Lindström, S. Henricson, A. Huhtala, P. Kukkonen, H. Lehti-Eklund, & C. Lindholm (Eds.), *Svenskans beskrivning* 33 (pp. 321-332).

Finska, finskugriska och nordiska institutionen, Helsingfors universitet. Nordica Helsingiensia, 37. <https://helda.helsinki.fi/handle/10138/144498>

Nikolopoulou, K. (2023, June 22). *What is convenience sampling? | Definition & Examples*. Scribbr. <https://www.scribbr.com/methodology/convenience-sampling/>

Opetushallitus (2014): *Perusopetuksen opetussuunnitelman perusteet 2014*.

Oy, E. P. (u.å.). *FINLEX*® - Ajantasainen lainsäädäntö: Kielilaki 423/2003. Oikeusministeriö, Edita Publishing Oy. Hämtad 13 november 2023, från <https://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/2003/20030423>

Paananen, M. (2020). *Itsesäätely ja toiminnanohjaus oppimistilanteissa : itsesäätelyn minäpystyvyys ja taitojen kehittäminen alakoululaisilla*. Oppimisen ja oppimisvaikeuksien erityislehti : NMI-bulletin, 30(2), 4-10. <https://bulletin.nmi.fi/2021/03/01/itsesaately-ja-toiminnanohjaus-oppimistilanteissa-itsesaatelyn-minapystyvyys-ja-taitojen-kehittaminen-alakoululaisilla/>

Perustietoa kielivalinnoista. (u.å.). Suomen kieltenopettajien liitto ry. Hämtad 13 november 2023, från https://www.sukol.fi/liitto/tilastot/perustietoa_kielivalinnoista

Puikkonen, N., & Sosoi, B. (2022). "Koskaan ei etukäteen elämässä voi tietää mistä taidosta on hyötyä, mutta taidon puutteesta ei koskaan"- Luokanopettajien ja luokanopettajaopiskelijoiden arvioima kyvykyys ja suhtautuminen ruotsin kielen opettamiseen alakoulussa [pro gradu -tutkielma, Itä-Suomen yliopisto]. https://erepo.uef.fi/bitstream/handle/123456789/27213/urn_nbn_fi_uef-20220255.pdf?sequence=1&isAllowed=y

Raoofi, S., Tan, B. H., & Chan, S. H. (2012). *Self-Efficacy in Second/Foreign Language Learning Contexts*. *English Language Teaching*, 5(11), 60-73.

Schunk, D. H., & DiBenedetto, M. K. (2016). *Self-efficacy theory in education*. *Handbook of motivation at school*, 2, 34-54.

Suomen kieli ja kirjallisuus. (u.å.). Opetushallitus. Hämtad 13 november 2023, från <https://www.oph.fi/fi/koulutus-ja-tutkinnot/suomen-kieli-ja-kirjallisuus>

Talarmo, J. (2016). *Yliopisto-opiskelijoiden itsesäätely, pystyvyysuskomukset ja psykologinen joustavuus* [pro gradu -tutkielma, Helsingin yliopisto]. <https://helda.helsinki.fi/server/api/core/bitstreams/47acaded-cf8a-4c32-8519-281e4daa3c20/content>

Tuomi, J., & Sarajärvi, A. (2018). *Laadullinen tutkimus ja sisällönanalyysi* (Uudistettu laitos.). Kustannusosakeyhtiö Tammi. 103-117.

Tergujeff, E., Kautonen, M., Ahola, S., Aho, E., Tergujeff, E., Ullakonoja, R., . . . Kara, H. (2019). *Suullinen kielitaito: Opi, opeta, arvioi* (1. painos.). Kustannusosakeyhtiö Otava. 13-98.

Törnblom, M., & Kumpulainen, S. (2006). *Itsetunto nyt!: Kehitä itsetuntoasi henkilökohtaisen valmentajan avulla*. Helmi.

Urduan, T. C. & Pajares, F. (2006). *Self-efficacy beliefs of adolescents*. IAP - Informatin Age Pub.

BILAGOR

BILAGA 1

Intervjufrågor:

Yleiset:

1. Nimi? & Ikä? -
2. Mitä kieliä opiskelet?
  - a. onko sinulla lempikieltä?
3. Milloin aloitit ruotsin opiskelun?
4. Pidätkö ruotsin kielestä?
  - a. Jos joo, miksi?
  - b. Jos et, miksi?
5. Ruotsin kieli on minulle helppoa/sopivaa/vaikeaa

Suullinen kielitaito:

1. Onko sinulla kokemuksia ruotsin suullisesta kielitaidosta vapaa-ajalla?
  - a. Jos on, minkälaisia? Miten kielitaito ilmeni/vaikutti tilanteissa?
2. Kuinka paljon kuulet ruotsia vapaa-ajalla?
3. Kertoisitko kokemuksista ruotsin suullisen kielen käytöstä oppitunneilla
  - a. Vastaaminen oppitunneilla, minkälaisia?
  - b. Ääneen lukemiset, minkälaisia?
  - c. Pari- ja ryhmätyöskentely, minkälaisia?
  - d. Kirjan suulliset harjoitukset, minkälaisia?
4. Puhutko mielelläsi ruotsia oppitunneilla?
  - a. Entä vapaa-ajalla?
5. Keskitytäänkö ja harjoitellaanko sinun mielestäsi tarpeeksi koulussa ruotsin kielen suulliseen käyttämiseen?
6. Onko sinulla kokemuksia tilanteista, joissa koet, että olet onnistunut hyvin, jopa ylittänyt itsesi ruotsin suullisessa kielitaidossa?
7. Entä muiden kielten käytöstä?
  - a. Mitkä kielet & millaisia kokemuksia?

Minäpystyvyys:

8. Minkälaisia tavoitteita sinulla on ruotsin kielen suullisessa kielitaidossa koulussa?
(Jos ei ole selvästi tavoitteita, mieti hetki...)
  - a. Mitä teet tavoitteesi eteen?
9. Pystyn...
  - a. kehittämään ruotsin kielen suullisen kielitaidossa

- i. Miksi ajattelet näin?
  - b. Toimimaan helpoissa sosiaalisissa tilanteissa ruotsiksi
    - i. Mitkä ovat vahvistaneet ajatustasi?
  - c. Parempaan ruotsin kielen suullisessa käytössä
10. Luotatko omiin kykyihinsä puhua ruotsin kieltä tällä hetkellä?
11. Ajatteletko, että voit tulevaisuudessa hyödyntää ruotsin kieltä (esim. töissä & matkustellessa)?
12. Miten arvioisin omaa kykyäsi puhua ruotsiksi
- a. Luokkahuoneessa
  - b. Kavereiden kanssa
  - c. Vapaa-ajalla
13. Miten arvioisit omaa kykyäsi tuottaa ruotsin kielen suullista puhetta verrattuna muihin sinun ikäisiin? (luokkakaverit, kaverit)
14. Uskotko, että se, miten ajattelet omasta osaamisestasi vaikuttaa ruotsin kielen opiskeluusi?
- a. Miten?
    - i. Entä ruotsin käyttöön luokkahuoneessa
    - ii. Entä ruotsin käyttöön kavereidesi kanssa
    - iii. Entä ruotsin käyttöön vapaa-ajalla?

Minäpystyvyyteen vaikuttavat tekijät:

15. Onko sinulla ollut tilanteita, jotka ovat vaikuttaneet sinun ruotsin kielen suulliseen käyttöön
- a. Negatiivisella tavalla (Koetko, että sinulla on ollut tilanteita, jolloin olet epäonnistunut ruotsin kielen suullisessa kielitaidossa?)
  - b. Positiivisella tavalla (Koetko, että sinulla on ollut tilanteita, jolloin olet onnistunut ruotsin kielen suullisessa kielitaidossa?)
  - c. Miten nämä ovat vaikuttaneet siihen, miten ajattelet osaavasi käyttää ruotsin suullista kieltä?
16. Onko koulussasi ollut suullisen kielitaidon osuuksia kokeissa?
- a. Jos on, miten ne on järjestetty? (kahden opettajan kanssa, pareissa, ryhmissä, äänitetty...)
  - b. Jos ei, haluaisitko?
17. Oletko saanut palautetta tai arvostelua ruotsin kielen suullisesta taidostasi?
- a. Kuinka tämä on vaikuttanut sinuun?
  - b. Jos et ole, millaista palautetta haluaisit kuulla?
18. Millainen puhuja olet?
- a. Rohkea? Otatko aktiivisesti puheenvuoroja vai vain, kun on pakko?
  - b. Jännittäjä?
19. Mikä antaa sinulle itseluottamusta ruotsin kielen puhumisessa?

BILAGA 2

Ursprungliga citat på finska:

- (1) "Kuulen (kieltä vapaa-ajalla). Siis ihan sama oikeastaan mihin menee. Menenkö mä kouluun vai kauppaan tai mihin vaan. Kaikki kyltit, tiet kaikki on myös ruotsiksi. Lehdissä kaikki on myös ruotsiksi.
Ja sit jos menee vaikka kaupan kassalle niin aina sanotaan suomeksi ja ruotsiksi"
- (2) "No en paljoa kylläkään (puhu) joskus kaupan kassalla niin mä saatan koska aina sanon että hei sitten mä joskus mietin minkä takia kaikki sanoo mulle tai alkaa niin kun ensin puhumaan ruotsia...saatan jatkaa ruotsiksi" "mutta en mä sitten muuten käytä ruotsia paitsi toki sitten koulussa"
- (3) "No jotain tiktokkeja nähnyt ja ymmärtänyt (ruotsiksi) mutta en muuten (käyttänyt tai kuullut kieltä vapaa-ajalla) tai joskus Helsingissä ollessa mutta en useasti"
- (4) "Koska kaikkeen on mahdollisuus"
- (5) "Koska varmaan just se, että kun koulussa sitä oppii ja sitten ku sitä käyttää ja kuulee niin kyllä se siinä kehittyy"
- (6) "no en ehkä helposti mutta kyllä mä niissä jotenkin pärjään"
"selviäisin (kauppatilanteesta) tai ei nyt varmaan kaikki sanamuodot olis oikein mutta ehkä sillee että tulisin ymmärretyksi. yrittäisin"
- (7) "Riippuu vähän että mistä on niinku mitä vaikka jos joku tulee kysymään multa jotain, niin jos mä ymmärrän sen helposti niin kyllä se sit on helppo auttaa, mutta jos mä en ymmärrä niin on vähän vaikea"
- (8) "pääosin joo"
- (9) "En mä oo vielä hirveän paljon joutunut tilanteisiin jos on niinku pitänyt käyttää niin ei mulla oo niinku tietoa tai en oo varma millaista se olisi siinä tilanteessa sitten yrittää keksiä niitä sanoja"
- (10) "Koska mä halusin aloittaa ranskan opiskelun mutta se vaihtu ruotsiin"
- (11) "no en oikeastaan, iha ok"
- (12) "Tykkään, etenkin ala-asteella. Se oli ihan mun lemppariaine ja kaikki aina hämmästeli sitä. Mutta siis tykkään edelleen. ...On siis vaikka top vitosessa aineissa"
- (13) "No se ei ole niin tärkeä aine"
- (14) "Mulle se on aika vaikeaa"
- (15) "mä en muista niitä muotoja"
- (16) "Varmaan se on silleen helppoa. Se on helppo ymmärtää ja oppia"

- (17) "Sitten ku se on sillee niinku joka päivä läsnä niinku elämässä ja kaikissa arkitilanteissa niin se on tosi semmoista tuttua, niin se jotenkin luonnistuu helposti"
- (18) "käytän luultavasti englantia enemmän siinä vaiheessa"
- (19) "kun on parempi ruotsissa"
- (20) "varmaan ainakin jännitystä ja ehkä vähän stressiä, mutta kyllä se olisi varmasti kivempi ku enkku"

Intervjuutdrag 1:

- A: "mä oon tehnyt jotain tehtäviä ja mä oon pystynyt vaan kirjoittamaan kaiken päästä eikä oo tarvinut katsoa kirjasta... onnistunut puhumaan kavereille ruotsiksi"
- I: "Miltä se on tuntunut?"
- A: "Hyvältä"
- I: "Miksi?"
- A: "Koska öö mä oon silleen osannutkin"

BILAGA 3

Tietojen arkistointi

Äänitiedosto litteroidaan tutkimuksen analyysia varten tekstimuotoiseksi ja näitä arkistoja säilytetään turvallisesti yliopiston suljetulla asemalla. Yksityiskohtaiset vastaukset hävitän tutkielman valmistuttua (kevät 2024). Joitakin vastauksia käytän tutkielmassa, mikä tulee Jyväskylän yliopiston tietokantaan (JYX), ja sitä voivat lukea Jyväskylän yliopiston opiskelijat ja opettajat tai muut halukkaat.

